

BYLAAG

MONETÊRE BEHEER OOR DIE PROBLEEM VAN INFLASIE *

1. Inleiding — huidige ekonomiese neigings

Gedurende 1965 is ons ekonomie gekenmerk deur:

a) 'n *Skerp styging in invoere*, soos weerspieël in die feit dat gedurende die eerste sewe maande van 1965 invoere R1,055 miljoen bedra het vergeleke met R856.8 miljoen die ooreenstemmende tydperk verlede jaar — 'n styging van byna R200 miljoen. In die afwesigheid van beperkende invoerbeheermaatreëls sou invoere gedurende 1965 in totaal waarskynlik die ontsettende syfer van byna R2,000 miljoen bereik het.

b) Ten tweede is ons ekonomie gekenmerk deur 'n *daling in uitvoere*. Die uitvoer van goedere (goud en her-uitvoere uitgesluit) het in die eerste sewe maande van 1965 slegs R537.5 miljoen bedra vergeleke met R559.2 miljoen in die ooreenstemmende tydperk verlede jaar — 'n daling van ongeveer R22 miljoen. Dié daling kan hoofsaaklik toegeskryf word aan die volgende faktore:

- (i) Die droogte-toestande oor wye dele van ons land.
- (ii) Dalende pryse vir grondstowwe op wêreldmarkte; en
- (iii) Maklike en winsgewende afset vir plaaslike nywerheidsprodukte op die tuismark wat veroorsaak het dat daar by te veel nyweraars 'n mate van traagheid ontstaan het om die moeiliker en meer mededingende buitelandse markte te betree of uit te bou.

c) Hoofsaaklik as gevolg van die skerp styging in invoere en die daling in uitvoere *het Suid-Afrika se buitelandse reserwes gedaal* van R525 miljoen in September 1963 tot R314 miljoen op 10 September 1965 — 'n daling van R211 miljoen of 40% oor 'n tydperk van slegs een jaar.

d) Vierdens het ons ekonomie gedurende die afgelope jaar onmiskenbare tekens van oorverhitting en inflasie geopenbaar. Volgens die jaarlikse Ekonomiese Verslag van die Reserwebank het die verbruikersprysindeks wat tussen 1953 en 1963 teen 'n gemiddelde jaarlikse koers van 2.1% gestyg het, in die jaar wat op 30 Junie 1965 geëindig het 'n styging van 4% getoon.

* Intreerede gelewer deur dr. M. D. Marais by die aanvaarding van 'n ere-professoraat in Ekonomie, Geld- en Bankwese aan die P.U. vir C.H.O., op 24 September 1965.

2. Benadering van die huidige probleme

Ten opsigte van die hantering van die probleem van inflasie en sy meegaande gevolge kan daar twee benaderings wees, naamlik:

a) *Die probleem is nie ernstig nie en daarom kan die ekonomie oorgelaat word aan sy eie saneringsmeganisme en hoef daar geen besondere maatreëls deur die owerheid getref te word nie.* Daar is dan ook in ons land 'n sterk gedagterigting dat beperkende kredietmaatreëls — hoofsaaklik weens die sielkundige invloed daarvan op sakelui — 'n neerdrukkende invloed op die ekonomie het en dat dié nadelige inwerking geheel en al uit verhouding tot die omvang van die maatreëls kan wees. Daarom — so word gevoel — moet die ekonomie in vrede gelaat word om self sy eie stoom af te blaas.

In die praktyk is daar heelwat ten gunste van hierdie laissez faire-benadering en ons gee slegs 'n paar voorbeelde:

(1) Eerstens, in 1964 is 140,000 *nuwe motorvoertuie* in ons land verkoop en die verkope verteenwoordig so 'n abnormale styging op die vorige jaar dat selfs onder ideale geldtoestande 'n reaksie in 1965 sou ingetree het. Die aanduidings is dan ook dat verkope gedurende 1965 tot 20% laer as in 1964 sal wees. Nou is dit 'n handige verskoning — en 'n maklike verwyf — om die moeiliker geldtoestande wat deur die owerheid geskep is te blameer vir hierdie reaksie op oorverkope in die motormark.

(ii) Tweedens, *swak landboustoestande* oor 'n groot deel van ons land gedurende die afgelope jaar en ernstige droogte-toestande oor groot dele gedurende die afgelope paar jaar, het 'n aansienlike sektor van ons landboubevolking in 'n posisie laat beland waar hulle geen begeerte vir en geen vermoë tot buitensporige en wispelturige spanderings het nie. Krediet wat tot hulle beskikking geplaas word sal hoofsaaklik aangewend word vir die finansiering van noodsaaklike boerdery-aktiwiteite en nie vir buitensporige en onnodige aankope nie.

(iii) Derdens, dit is 'n welbekende feit dat die betreklike algemene verwagting onder sakelui dat invoerbeheer vroeër of later aansienlik verskerp sou moes word, 'n belangrike rede vir *oor-invoere* gedurende 1965 was. Indien die Regering dus nie met beperkende invoerbeheermaatreëls gekom het nie, sou die reaksie by wyse van sub-normale invoere ongetwyfeld ingetree het.

Selfs al het die owerheid dus geen beperkende maatreëls van watter aard ook al getref nie, sou 'n mate van reaksie op die abnormale boom-toestande van die afgelope 18 maande ingetree het. In die ekonomie geld een wet, naamlik dat wat opgaan vroeër of later weer afkom.

b) *Die tweede benadering is dat die probleme wel ernstig is. Die Owerheid, en ons stem saam, het dié standpunt aanvaar dat inflasie en die daling in buitelandse reserwes 'n omvang begin aanneem het waar daadwerklike stappe gedoen moes word om die tempo van ekonomiese ontwikkeling te temper en die koers van spandering op kapitaal sowel as verbruikersgoedere te verlaag. Hierdie benadering het egter eers in die jongste tyd sterk op die voorgrond getree.*

Toe die Minister van Finansies in Maart sy Begroting gelewer het, was die 5% verhoging in maatskappybelasting en die instelling van 'n vrywillige leningsheffing van 5% op persone en maatskappye (goudmynmaatskappye uitgesluit) in werklikheid die enigste noemenswaardige anti-inflasionêre belastingsvoorstelle. Verder het die Regering beslis getoon dat hy nie gretig is om invoerbeheer te verskerp nie. Al die aanduidings was dus dat die Regering gehoop het dat monetêre maatreëls voldoende sou wees om die onnodige en ongewenste stoom uit ons ekonomie te neem en die owerheid was beslis nie gretig om onnodig en ontydig in die ekonomie in te meng nie. Dit het mettertyd al duideliker geword dat monetêre maatreëls en by name die verhoging in die rentekoerspatroon en 'n beleid van kredietinkrimping, geen noemenswaardige uitwerking op òf die betalingsbalansposisie òf die binnelandse inflasietoestande gehad het nie, en daarom was die Regering verplig om verdere stappe te doen. Ons het nie veel sin aan monetêre maatreëls in die bekamping van inflasie nie en wil dus hieroor 'n paar menings uitspreek.

3. Kredietbeheer oneffektief

Met die huidige geldstruktuur in ons land is 'n beleid van kredietbeheer in hoë mate oneffektief en dit hoofsaaklik weens die volgende redes:

a) *Die maatreëls tref die handelsbanke en nie die besitters van die middele nie. Met die konsentrasie van ekonomiese mag in ons land is daar sterk maatskappy-groepe wat in die afwesigheid van invoerbeheer onverpoosd kan voort-*

gaan met hulle invoer-aktiwiteite of uitbreidingskemas sonder die hulp van 'n bank of ander geldinstelling. Ondernemings wat in 'n gunstige posisie ten opsigte van likwiditeit is, kan dus voortgaan om inflasie te skep of ons buitelandse reserwes te laat daal sonder om hulle te steur aan kredietbeheer.

b) *Ten tweede is dit in die praktyk vir die groot ondernemer makliker om bykomende krediet te verkry ten koste van die kleiner ondernemer en dit weens 'n elementêre ekonomiese feit, naamlik dat die sterk en gevestigde onderneming op die lang duur vir die handelsbank 'n baie meer winsgewende klant is, hetsy as belegger of as lener, as die kleiner ondernemer. Banke word voorgeskryf dat hulle minder krediet moet toestaan, maar daar word nie bepaal ten opsigte van wie en vir watter doel dit gedoen moet word nie. Banke is dus vry om in hul eie diskresie die krediet van A te verminder en die van B te vermeerder solank dit globaal aan die vereistes van kredietbeheer voldoen.*

c) *Ten derde, die versekeringsmaatskappye en pensioenfondse is verseker van 'n voortdurende invloed van geld en hulle kan uit eie middele, en dus heeltemal onafhanklik van die handelsbanke en kredietbeheer van die sentrale bank, voortgaan met hulle eie skemas of die finansiering van ander skemas wat die betalingsbalansposisie nadelig affekteer of binnelandse inflasie bevorder. Op die huidige tydstip vloei meer as 60% van alle persoonlike besparings in die Republiek na pensioenfondse en versekeringsmaatskappye. Hierdie ondernemings word ook nie direk geraak deur enige beleid van kredietinkrimping nie, en dit kan dus besef word watter voorsprong hulle het onder toestand soos die huidige bo ondernemings wat in hoë mate op geleende geld moet staat maak.*

Hoofsaaklik om dié redes wat ons genoem het moet dit beklemtoon word dat die huidige stelsel van kredietbeheer wat slegs op die handelsbanke van toepassing is eensydig is. Meer nog, dit is oneffektief as 'n werklike oplossing en dit kan slegs effektief gemaak word indien dit van toepassing gemaak word op alle instellings van watter aard ook al wat geld hanteer.

4. Geen diskriminasie

'n Verdere groot gebrek van monetêre maatreëls en by name kredietbeheer is geleë in die algemeenheid van dié maatreëls en hiervan wil ons 'n paar voorbeelde noem:

a) *Die abnormale styging in ons invoere is hoofsaaklik die gevolg van 'n verskerpte styging in die invoere van kapitaalgoedere en hiervoor moet die sekondêre nywerheid (en die Staat) hoofsaaklik verantwoordelik gehou word. Die landbou en goudmyne het in die skepping van die probleem slegs 'n geringe rol gespeel.* Nou is dit beslis onbillik dat probleme wat ten regte of ten onregte in een sektor van die ekonomie geskep is, geprojekteer word op twee ander belangrike sektore wat geen aanspreeklikheid hoef te aanvaar nie. *Die goudmynbedryf* is egter ten opsigte van geldvoorsiening uit eie bronne in 'n gunstige posisie en in 'n oneindig gunstiger posisie as die *landbou* en daarom kan dit die gevolge van enige kredietbeperkingsbeleid in hoë mate vryspring. As ons ekonomie oorverhit is, is die landbou beslis nie oorverhit nie en om in die algemeen maatreëls te tref teen oorverhitting en dit op 'n stadium waar die landbou se behoeftes aan krediet groter is as ooit tevore, sou neerkom op verkeerde en gevaarlike diskriminasie wat juis voortvloei uit 'n beleid van algemene toepaslikheid. Dit word o.a. bewys deur die feit dat die Regering onlangs by monde van minister Uys sekere maatreëls aangekondig het om die kredietposisie van die boer te verlig — maatreëls wat kredietinkrimping deur die gewone kanale in 'n mate sal neutraliseer maar wat nietemin ten volle geregverdig is.

b) Selfs ten opsigte van die *sekondêre nywerheid* moet daar gewaak word teen oorvereenvoudiging van die probleem. Na Sharpeville is daar gepoog om 'n groter gees van optimisme te skep en die land en sy inwoners is by herhaling aangespoor en aangepor om te spandeer en te belê — 'n poging wat selfs uitgeloop het op 'n nasionale slagspreuk van „spandeer vir voorspoed”. Nou moet daar darem besef word dat dit nie net 'n paar weke of 'n paar maande duur vandat 'n ondernemer besluit om 'n nuwe fabriek op te rig totdat dit in produksie is en die nuwe ontwikkeling gefinansier is nie. Talle ondernemings het twee, drie jaar gelede in goeie trou aan hierdie oproep tot groter vertroue in die toekoms van ons land gehoor gegee en dienooreenkomstig beplan vir verdere uitbreiding. Op die aanname en selfs versekering van krediet het hulle voortgegaan om hulle planne te finaliseer en ten uitvoer

te bring. Noudat daarvoor betaal moet word vind sommige van die ondernemings dat hulle nie die geld by hul bank kan kry nie en die praktyk het getoon dat 'n onvereffende rekening van R50,000 die likwidasië van 'n miljoen Rand-onderneming tot gevolg kan hê.

Nou is daar by sommige die neiging om te redeneer dat so 'n aanpassing waarin die swakkere uitgeskakel word 'n normale en selfs gesonde proses is. So skryf die finansiële redakteur van die *Sunday Times* op 22 Augustus 1965 na aanleiding van die kredietbeperkingsmaatreëls as volg: „When an economy moves downwards the movement becomes a cleansing process and provided that it does not go too far it performs a very healthy function. On the way down those businesses — and business men — with a poor footing lose their balance and end up in a heap at the bottom. Those who started out in good shape and with sound leadership ride it out and, in fact, begin their trek up to more buoyant conditions having made a meal of the less fortunate”.

Die redenasie, wat nogal betreklik algemeen aangetref word, kom dus daarop neer dat: *As kredietbeperkings lei tot 'n insinking in die ekonomie dan sal die doeltreffende ondernemings staande bly en die ondoeltreffendes uitgeskakel word. Daar is natuurlik geen beswaar teen die uitskakeling van ondoeltreffende ondernemings nie, selfs nie al gebeur dit as 'n direkte gevolg van kredietbeheer nie. Die praktyk toon egter dat in tye soos nou ondoeltreffende ondernemings wat self oor geld beskik of dit kan bekom, staande kan bly terwyl doeltreffende ondernemings met goeie bestuur en organisasie in die slag kan bly bloot weens gebrek aan geld en krediet.*

Daar moet dus beslis gewaak word dat die Regering nie deur kredietbeheer momentum verleen aan 'n beweging wat reeds baie sterk op die voorgrond tree nie, naamlik dat dié wat groot is, of hul nou doeltreffend is of nie, al groter word en die wat klein is nog kleiner word of selfs van die toneel verdwyn.

5. Diskriminasie in owerheidsmaatreëls wenslik en noodsaaklik

Die verklaring vir die tevredenheid en selfs berusting waarmee monetêre maatreëls aanvaar word deur die algemene publiek, moet waarskynlik gesoek word in die algemene

geloof dat dit in landsbelang is en dat dit op almal in gelyke mate van toepassing is. Ons het probeer aantoon dat die groot gebrek van monetêre maatreëls juis in dié algemene toepaslikheid geleë is en dat dit in die praktyk onregverdige diskriminasie in die hand werk ten gunste van die groot en sterk ondernemer wat ten volle of in hoë mate steun op eie middele of so nie geld of krediet met redelike gemak kan bekom. Ons het ook probeer aantoon — en dit word gestaaf deur die praktyk — dat dié maatreëls in hoë mate oneffektief is om inflasie te bekamp en dit bloot omdat dit hoofsaaklik gerig is teen die handelsbanke wat slegs 'n gedeelte van die fondse in die land beheer. *Die maatreëls kan wel effektief wees indien dit op alle geldinstellings van toepassing gemaak word en dit sluit beslis in die ondernemings wat weens die omvang van hulle eie middele kredietbeheer kan ignoreer.*

Laat ons dit duidelik stel dat in tye soos die huidige ons kredietbeheer verwelkom mits dit, behalwe die vereistes wat ons reeds genoem het, aan 'n paar verdere voorwaardes voldoen, naamlik:

1) Daar moet genoeg rekbaarheid in die stelsel wees om diskriminasie toe te laat ten gunste van die individu of ondernemings wat, ten spyte van die oorverhitting in die ekonomie en die betalingsbalansprobleem geregtig is op selfs meer krediet as in die verlede. Soos toestande tans in die land is, is daar byvoorbeeld geen goeie gronde om meer krediet aan die wynboere te gee nie. Daar bestaan egter wel goeie gronde vir groter kredietverlening aan boere in die Noordelike saai- en veestreek. Inkrumping van produksie in die landbou of vermindering van die tempo waarteen woonhuise en woonstelle gebou word, sal die lewenskoste verder laat styg en in soverre as beperkings in krediet die oorsaak hiervan is vererger dit die inflasieprobleem.

2) Daarenteen bestaan daar goeie gronde vir drastiese inkorting van krediet vir die aankoop van *duursame verbruikersartikels* soos radio's, koelkaste en motors. As 'n volk spendeer ons te veel geld en te veel geleende geld op goedere wat ons nie nodig het nie en wat ons nie kan bekostig nie en in hoë mate is dit goedere wat van oorsee af ingevoer word. Dit is wel waar dat verbruikersgoedere nie die belangrikste faktor in die daling van ons buitelandse reserwes gedurende die afgelope jaar was nie, maar elke R10 miljoen wat op hierdie wyse aan krediet sowel as buitelandse valuta gespaar

word kan aangewend word vir die plaaslike aankope of invoere van kapitaalgoedere wat noodsaaklik is vir die verhoging van ons produksiekapasiteit wat op die lang duur ons afhanklikheid van die buiteland verminder.

3) Selfs ten opsigte van *kapitaalgoedere* behoort daar in kredietbeheer ruim geleenthede vir diskriminasie te wees, en dit bloot weens ons ewige voorkeur vir ingevoerde goedere. Te veel van hierdie items word oorsee aangekoop terwyl dieselfde kwaliteit teen mededingende pryse op die plaaslike mark beskikbaar is. Onder toestande soos die huidige bestaan daar geen grond vir die verlening van krediet aan 'n ondernemer wat dit wil aanwend vir die invoere van kapitaalgoedere uit die buiteland terwyl plaaslik geproduseerde goedere beskikbaar is nie.

Daar sal natuurlik onmiddellik geredeneer word dat die selektiewe kredietbeheer wat ons bepleit onprakties is. As dit waar is dan wil ons beklemtoon dat kredietbeheer in hoë mate oneffektief is en dat die enigste werklike resultate wat deur kredietinkrimping bereik word onder toestande soos die huidige, die volgende is:

1) *Die wat geld het of krediet kan bekom word bevoordeel ten koste van die wat nie het nie of nie kan bekom nie.*

2) *'n Sielkundige klimaat wat alles behalwe bevorderlik is vir gesonde langtermynbeplanning en ekonomiese ontwikkeling word geskep.* Die ekonomiese geskiedenis van Suid-Afrika na Sharpeville toon onmiskenbaar hoe algemene vlac van optimisme en pessimisme 'n wesenlike invloed op die gang van die ekonomie het. Suiwer ekonomies gesien is daar op die huidige tydstip alle gronde vir nugtere optimisme. In werklikheid egter bestaan daar by talle sakemanne alreeds 'n onnodige resessie-psigose — 'n psigose wat ten regte of ten onregte tot groot hoogte die gevolg is van die vrees dat die huidige kredietbeleid sal lei tot dalende omsette en winste, dalende pryse vir nywerheidsaandele en — globaal gesien — 'n nie te gunstige ekonomiese posisie nie. Dit word in die praktyk alreeds duidelik getoon deur die skerp afwaartse neiging in nywerheidsaandelepryse sedert die begin van die jaar.

3) Daar bestaan dus die wesenlike probleem dat die owerheid die blaam sal kry vir reaksies en terugswaie in die sakewêreld wat buitendien sou plaasgevind het as gevolg van gewone wisselwerkinge op die mark en waarin monetêre

maatreëls geen of slegs 'n geringe rol gespeel het. Die motor-
mark en aandelemark in 1965 vergeleke met 1964 is hiervan
treffende voorbeelde.

6. Maatreëls toegespits op oorsake

*In die ekonomie van 'n land — net soos op ander terreine
van die samelewing — bly die beste beleid nog steeds om
vas te stel presies wat die oorsake van 'n probleem is en
dan die oplossing daarby aan te pas. Spesifieke probleme
vereis spesifieke maatreëls.* In hierdie verband moet dit be-
klemtoon word dat die aansienlike versnelling in die tempo
van ons ekonomiese ontwikkeling die afgelope 2 jaar, die
oorverhitting en die daarmee gepaardgaande inflasie, nie
ten laste van die handelsbanke gelê moet word nie. Die banke
dring hulle self nie op aan ondernemers in die verskillende
sektore van ons ekonomie nie. Besluite om ondernemings
uit te brei, nuwe ondernemings te begin, lone en salarisse
te verhoog en abnormale voorrade op te bou, is almal be-
sluite wat deur ondernemings geneem word. In enige op-
trede deur die owerheid om inflasie te bekamp, moet hierdie
elementêre feit in ag geneem word en die maatreëls daarby
aangepas word, en hiervan wil ons 'n paar voorbeelde gee:

*Gedurende 1965 het ons buitelandse reserwes vinnig en
voortdurend gedaal en die daling was in buitengewone mate
die gevolg van abnormale invoere. As ons saamstem ten op-
sigte van die aard van die probleem, dan moet invoere direk
verminder word deur verskerpte invoerbeheer — ook t.o.v.
invoere deur die Regering, Provinsiale owerhede, ens. Die op-
lossing kan nie gesoek word in kredietbeheer wat enersyds
beperkte trefwydte het en waarvan die Sentrale regering, die
Provinsiale owerhede en selfs die munisipaliteite uitgesluit
is nie. Daarom beskou ons die jongste maatreëls wat deur die
Minister van Finansies aangekondig is op 13 September, as ver-
standig. Dr. Dönges het aangekondig dat die Staat nou self
sal trag om sy uitgawes te besnoei, en hy het ook 'n dienoor-
eenkomstige beroep op die Provinsiale owerhede en munisi-
paliteite gedoen. Voor die tyd was daar in die private sektor
'n te sterk gevoel dat die Owerheid die houding inneem dat
die inflasietoestande geskep is deur die private sektor en dat
terwyl dit van die private sektor verwag word om uitbrei-
dings te temper, die Owerheid nog voortgaan met sy skemas*

en dus met die skepping van inflasie-toestande. As die owerhede nou self daadwerklik optree behoort hulle deur alle verantwoordelike instansies gevolg te word.

2) *Die tweede voorbeeld wat ons wil noem geld die bou- en konstruksiebedryf. Gedurende die afgelope twee jaar het die bou- en konstruksieaktiwiteite 'n skerp opwaartse neiging openbaar en tenderpryse het oor die algemeen met 25% tot 30% gestyg. Vroeg in 1965 het die Minister van Gemeenskapsbou 'n Boubeheer Komitee aangestel met die spesifieke taak om onnodige en uitspattige bouprojekte te stuit, en op aanbeveling van die Komitee het die Minister alreeds bouplanne ten bedrae van meer as R50 miljoen afgekeur.*

In soverre as wat 'n oplossing vir onnodige en oorbouery gesoek word of sou gesoek word in 'n verhoging van rentekoerse op verbandenings, moet dit slegs van toepassing gemaak word op nuwe geboue. Daar bestaan geen logika vir 'n algemene verhoging in die rente op verbandenings wat bestaande eienaars in dieselfde mate tref as nuwe eienaars nie. Teoreties beteken 'n hoër rentekoers 'n vermeerdering in die aanbod van en 'n vermindering in die aanvraag vir geld vir boudoeleindes en as dit die doel van 'n verhoging in rentekoers is om nuwe bou-aktiwiteite te striem, dan is die optrede logies. In die oorverhitting van die boubedryf het huiseienaars wat hulle eiendomme 5 jaar gelede gebou of aangekoop het, geen rol gespeel nie en om hulle ook nou te beswaar met die addisionele rente-las, beteken eenvoudig dat die gerief van algemene optrede en maatreëls gestel word bo logika.

Meer nog, 'n verhoging in rentekoerse of 'n vermindering van geld deur die gewone kanale, tref die klein huiseienaar en nie die groot assuransiemaatskappye en pensioenfondse nie wat in die afwesigheid van boubeheer onnodige en selfs uitspattige bouprojekte kan finansier uit eie bronne. Daarom is monetêre maatreëls ongewens as 'n middel tot die bekamping van inflasie in die bou- en konstruksiebedryf. Daarom was die Minister van Gemeenskapsbou verstandig om die probleem te bekamp deur boubeheer wat juis as uitgangspunt neem dat voorkeur gegee moet word aan die bou van gewone huise, en hier kan ons terloops weer net daarop wys dat indien die bou van gewone huise gestrem sou word, dit onder huidige omstandighede 'n premie op behuising sou plaas, en dit beteken tog immers weer inflasie skep.

3) Die derde voorbeeld wat ons wil noem geld die algemene ekonomie. Daar kan volle eenstemmigheid wees oor die feit dat ons ekonomie gedurende die afgelope twee jaar gekenmerk is deur 'n te hoë tempo van ontwikkeling en dat stappe gedoen moes word om dié tempo te vertraag deur nuwe projekte te stuit. *Onder geen omstandighede behoort maatreëls deur die owerheid getref te word wat voltooiing van bestaande projekte sal verhoed met gevolglike verlies vir die betrokke ondernemers en beleggers nie.* As bestaande projekte vrywillig vertraag word is dit 'n ander saak maar soos aangedui is, tekort aan krediet kan maklik bestaande uitbreidingsprojekte opfrommel wat in landsbelang is en waarvan die vertraging — laat staan nog die vernietiging — onwenslik en ongesond is. *As die tempo van ekonomiese ontwikkeling vertraag moet word deur bestaande projekte te vertraag en nuwe projekte af te stel en dié funksie moet onderneem word deur die owerheid, moet dit geskied deur 'n liggaam soos 'n Nuwe Nywerheidskomitee — 'n liggaam wat eerstens voorsiening moet maak vir die maksimum oorleg met die betrokke instansies en tweedens breed saamgestel is uit persone met die nodige kennis en ervaring om besluite te neem wat die ekonomiese welvaart en stabiele ontwikkeling van ons land sal verseker en wat nie eensydig toegespits is net op die stand van ons buitelandse reserwes of die likwiditeitsposisie in ons monetêre struktuur nie. Die ekonomie van 'n land is net te kompleks vir die oorvereenvoudigde aanname dat inflasie bekamp kan word deur algemene maatreëls soos 'n verhoging in die rentekoers of inkrimping van krediet.* Ons is natuurlik bewus dat so 'n voorstel wat die probleme van inflasie, abnormale invoere en 'n te hoë koers van ekonomiese ontwikkeling wil losmaak van suiwer monetêre of invoerbeheer en dit wil plaas in die hande van 'n breë liggaam, sterk reaksie mag uitlok. Dit sou dan toenemende Staatsinmenging beteken en ons al meer op die pad na sosialisme plaas. Daarop kan ons hierdie beswaar net so wel vooruitloop.

7. Breë beheer

1) Ten eerste wil ons daarop wys dat in die maatreëls wat 14 dae gelede deur die Minister van Finansies aangekondig is, daar voorsiening gemaak is dat alle belangrike

tenders vir Staatsaankope deur 'n spesiale Kabinetskomitee oorweeg word voordat hulle deur die Tenderraad uitgereik word. Hier het ons alreeds in die owerheidsektor 'n belangrike stap in die regte rigting deurdat daar 'n meganisme geskep is om te besluit wat nodig en wat onnodig is. Ons gedagte behels iets soortgelyks op die breë ekonomiese terrein wat natuurlik die private sektor insluit.

2) Tweedens, ons aanvaar beheer op sekere terreine as demokraties en dan beskou ons identiese beheer op ander terreine as ondemokraties. In ons land word daar nie alleen voorsiening gemaak vir monetêre beheer deur die Reserwebank nie maar ook vir die registrasie van banke deur die registrateur van finansiële instellings. Geen bank kan in ons land begin met besigheid sonder die toestemming van die registrateur nie, en die toestemming word nie maklik verleen nie. Elkeen wat, veral uit eie ervaring, weet van die groot getal finansiële instellings wat gedurende die afgelope paar jaar misluk het, sal saamstem dat hierdie beheer oor die ontstaan en voortbestaan van finansiële instellings, in die beste belang van beleggers en van die land as geheel is. As dit egter so is dan kom dit nogal vreemd voor dat die kreet van sosialisme opstyg sodra invoerbeheer, boubeheer en beheer oor nuwe projekte genoem word selfs as 'n bloot tydelike maatreëls solank inflasie, dalende buitelandse reserwes en arbeidstekorte ons ekonomie kenmerk.

Seker niemand wat beheer word hou van beheer nie, maar in die moderne staat met al die menslike swakhede en gebreke, het beheer deur die owerheid ongelukkig noodsaaklik en onvermydelik geword en daarom moet ons konsekwent en logies in ons denke wees. As beheer oor die ontstaan van nuwe ondernemings 'n onding is, dan geld dit van alle nuwe ondernemings insluitende banke, assuransiemaatskappye, vervoerondernemings en bakkerye. As ons dus vryheid wil hê moet dit volle vryheid wees sodat enigeen te alle tye enige soort onderneming kan begin en dit bedryf soos hy goeding en onderneming kan begin en dit bedryf soos hy goeddink en

3) Ten opsigte van die onlangs ingestelde beheer van rentekoerse op deposito's is daar sterk kritiek geopper teen die stap en dit op grond van die feit dat dit die vrye markmeganisme ontwig — 'n beswaar waarmee ons ten volle saamstem. Ons moet egter vra: waarom is hierdie beheer oor rente op deposito's ingestel en die antwoord is welbekend,

naamlik dat terwyl die handelsbanke deur verskillende faktore o.a. sentrale bankbeheer verplig was om 'n vaste rentekoerspatroon te volg, was ander finansiële instellings vry om buitensporige rentes te vra en kon hulle dus die handelsbanke uit bte t.o.v. deposito's. Dit was juis die eensydige beheer oor handelsbanke wat uiteindelik aanleiding gegee het tot 'n rentekoersoorlog wat uitgeloop het op die instelling van rentekoersbeheer en op grond van die ervaring in ander lande wil ons voorspel dat rentekoersbeheer gekom het om te bly afgesien van die nadele daarvan — tensy daar onder die nuwe bankwet of andersins omvattende en effektiewe beheer ingestel kan word oor alle finansiële instellings.

8. Slot

Die krag van 'n nasie lê in die rykdom van sy natuurlike hulpbronne, die produktiwiteit van sy arbeidskragte, die doeltreffendheid van sy bestuur, die nugterheid in sy spaarsin en sy verantwoordelikheid in verbruiksbesteding.

Watter maatreëls ook al deur die Owerheid getref mag word, hetsy in die bekamping van inflasie, daling in buitelandse reserwes of enige ander neweprodukte van 'n te hoë tempo van ekonomiese ontwikkeling, moet ons as 'n land beseft dat in die laaste instansie inflasie effektief bekamp kan word en die ekonomie 'n gesonde en stabiele tempo van groei kan handhaaf, alleen as ons deur hoë spaarsin, groter produktiwiteit en gesonde bestuur die mededingingsvermoë van ons produksiestruktuur op die plaaslike sowel as die internasionale marke kan handhaaf. Die ekonomiese geskiedenis van die wêreld gedurende die afgelope 20 jaar lewer talle en klinkklare bewyse dat die vinnige opkoms van Japan en Duitsland en die kwyning van Brittanje in hoë mate draai om die enkele woord arbeidsproduktiwiteit. Ongelukkig is daar in ons eie land ook grond vir kommer wat hierdie aspek betref en is dit 'n ongelukkige feit dat veral in die afgelope twee jaar produktiwiteit nie tred gehou het met die styging in lone en salarisse nie. Dit betaam ons as 'n nasie om in hierdie opsig en in ons eie belang groter verantwoordelikheid aan die dag te lê.

Ons als 'n volk kan ag slaan op die waarskuwing wat lord Robens, Voorsitter van die Britse Steenkoolraad, twee weke gelede aan die Britse volk gerig het. Lord Robens het gesê:

„With absenteeism at present levels, especially on Mondays when, in some cases, we have had it as high as 60 per cent and an average of 40 per cent, I do not see how a half-time Britain can survive economically.”